আছাম চিলিমেনাইট লিমিটেড আৰু আন এটা

বনাম

ভাৰত চৰকাৰ আৰু অন্যান্য

মাৰ্চ 16,1990

[ন্যায়াধীশ এছ. ৰংগনাথন আৰু ন্যায়াধীশ এ. এম. আহমদী]

খনি আৰু খনিজ পদাৰ্থ (নিয়ন্ত্ৰণ আৰু উন্নয়ন) আইন, 1951: ধাৰা 4A-খনিৰ লিজ বাতিল কৰা-খনিৰ লিজৰ ধাৰণকাৰীক সুযোগ দিয়াৰ প্ৰয়োজনীয়তা।

আবেদনকাৰী প্ৰতিষ্ঠানটোৱে 15 বছৰৰ বাবে খাচী আৰু জয়ন্তীয়া পাহাৰ জিলাত চিলিমেনাইট নিষ্কাশন কৰিবলৈ অসম চৰকাৰৰ পৰা তিনিটা খনন লিজ লাভ কৰিছিল।

ৰাজহুৱা খণ্ডৰ কোম্পানী হিন্দুস্তান ষ্টীল লিমিটেড আৰু বোকাৰো ষ্টীল লিমিটেডলৈ খনিৰ লিজ হস্তান্তৰ কৰাৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰ আৰু আবেদনকাৰী মাজত হোৱা আলোচনা বিফল হোৱাৰ পিছত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ অনুৰোধত মেঘালয় চৰকাৰে 1972 চনৰ 7 ডিচেম্বৰ তাৰিখে, খনি আৰু খনিজ (নিয়ন্ত্ৰণ আৰু উন্নয়ন) আইন, 1957-ৰ ধাৰা 4-A(1)-ৰ খনি আৰু খনিজ পদাৰ্থ (নিয়ন্ত্ৰণ আৰু উন্নয়ন) সংশোধনী আইন, 1972-ৰ সংশোধন অনুসৰি খনিৰ লিজ বাতিল কৰি এক আদেশ জাৰি কৰে।ইয়াৰ পিছতে আবেদনকাৰী প্ৰতিষ্ঠানটোৱে সংবিধানৰ 32 নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত বৰ্তমানৰ আবেদনখন দাখিল কৰিছিল।

আবেদনকাৰীৰ ফালৰ পৰা দাবী কৰা হৈছিল যে যিহেতু সময়ৰ পূৰ্বে বা অকালতে লিজ বাতিল কৰাৰ আগতে ৰাজ্য চৰকাৰৰ দ্বাৰা কোনো জাননী জাৰি কৰা হোৱা নাছিল, সেয়েহে ই প্ৰাকৃতিক ন্যায় অস্বীকাৰৰ সমান, যাৰ ফলত বাতিলৰ আদেশ অবৈধ হৈছিল।

হাৰিয়ানা ৰাজ্য বনাম ৰাম কিষাণ আৰু অন্যান্য, [1988] 3 S.C.C 416-ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি।

ইয়াৰ উপৰিও কোৱা হৈছিল যে লিজৰ তুলনামূলকভাৱে দীঘলীয়া সময়সীমা আৰু সময়ৰ ব্যৱধানৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আবেদনকাৰীয়ে লিজ বা পট্টা লোৱা চৌহদটো পুনৰ দখল কৰিবলৈ প্ৰাৰ্থনা নকৰে, কিন্তু অন্যায়ভাৱে অকালতে বন্ধ কৰাৰ বাবে ক্ষতিপূৰণৰ ৰায়দানত সন্তুষ্ট হ'ব, যিটো ন্যায়ালয়ে নিযুক্তি দিয়া যিকোনো মধ্যস্থতাকাৰীয়ে নিৰ্ধাৰণ কৰিব।

লিজৰ ধাৰণকাৰী বা পট্টাদাৰৰ ফালৰ পৰা দাখিল কৰা হৈছিল—যে ৰাম কিষাণৰ গোচৰত এই ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্তটো পৃথক আছিল; যে প্ৰাকৃতিক ন্যায়ৰ নিয়মসমূহক বিধিগতভাৱে বাদ দিব পাৰি, স্পষ্টভাৱে বা প্ৰয়োজনীয় ইংগিতৰ দ্বাৰা; যে লিজৰ ধাৰণকাৰী বা পট্টাদাৰক সুযোগ প্ৰদান কৰাটো সম্পূৰ্ণ অৰ্থহীন আৰু অসাৰ হ'ব; যে বিধিৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যত পট্টা বন্ধ হোৱাৰ আগতে পট্টাধাৰীক সুযোগ প্ৰদান কৰাটো স্পষ্টভাৱে বাদ দিয়া হৈছে; যে 1986 চনৰ ধাৰা 4-A ৰ সংশোধনী বিশেষভাৱে শুনানিৰ সুযোগ প্ৰদান কৰা হৈছিল কাৰণ ধাৰা 4-A ৰ নতুন

উপধাৰা (1)ত নিৰ্ধাৰিত অকালতে বন্ধ কৰাৰ ভিত্তিসমূহ বহল আৰু অধিক বিস্তৃত কৰা হৈছিল; যে লেখ আবেদনত কৰা একমাত্ৰ প্ৰাৰ্থনা টো আছিল অকালতে বন্ধৰ আদেশ বাতিল কৰাৰ বাবে; আৰু যে আবেদনকাৰীৰ বাবে গোচৰ ৰুজু কৰা বা অবৈধ বন্ধত ক্ষতিপূৰণ লাভৰ বাবে অন্যান্য উপযুক্ত প্ৰতিকাৰ লোৱাটো মুকলি আছিল।

বেৰিয়াম কেমিকেলছ লিমিটেড আৰু আন এটা বনাম কোম্পানী ল বোৰ্ড আৰু অন্যান্য, [1966] পৰিপূৰক. S.C.R.311 আৰু আৰ. এছ. দাস বনাম ভাৰত চৰকাৰ আৰু অন্যান্য, [1985] পৰিপূৰক. S.C.R.617, উল্লেখ কৰা হৈছে।

লেখ আবেদনৰ নিষ্পত্তি কৰি এই ন্যায়ালয়ে,

মত পোষণ কৰে: (1) আইনথনৰ ধাৰা 4A-ৰ অধীনত 07.12.1972 তাৰিখে প্ৰদান কৰা আদেশ, যাৰ দ্বাৰা লিজসমূহ অকালতে বন্ধ কৰা হৈছিল, প্ৰাকৃতিক ন্যায়ৰ নীতি উলংঘণ কৰাৰ বাবে অবৈধ আৰু নিষ্ফল আছিল আৰু লিজৰ ধাৰণকাৰী বা পট্টাদাৰক শুনানিৰ সুযোগ নিদিয়াকৈয়ে প্ৰদান কৰা হৈছিল।

হাৰিয়ানা ৰাজ্য বনাম ৰাম কিষাণ আৰু অন্যান্য, [1988] 3 S.C.C. 416 অনুসৰণ কৰা হৈছে।

ধৰম বীৰ বনাম ভাৰত চৰকাৰ, AIR (1989) দিল্লী 227, উল্লেখ কৰা হৈছে।

(2) যদিও এইটো সঁচা যে ধাৰা 4-A(1) ৰ পৰিসৰ বহল কৰা হৈছে, উপধাৰা 4-A(3) সন্নিৱিষ্ট কৰা কৰাটোৱে স্পষ্টভাৱে এক বিধিবদ্ধ অভিপ্ৰায় প্ৰতিফলিত কৰে যে বাতিল কৰাৰ আদেশ প্ৰদান কৰাৰ আগতে শুনানিৰ সুযোগ দিব লাগিব, সম্ভৱতঃ এনে এক আদেশই লিজৰ ধাৰণকাৰীসকলৰ অধিকাৰক ব্যাপকভাৱে প্ৰভাৱিত কৰে।[992A]

(3) এই যুক্তিটো মানি লোৱাটো কঠিন যে যিহেতু চৰকাৰৰ কোনো নীতি কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ ধাৰা 4A-ৰ অধীনত আদেশ জাৰি কৰিব লাগিব, গতিকে লিজৰ ধাৰণকাৰী বা পট্টাদাৰসকলক, যাৰ পট্টা বন্ধ হ'বলৈ গৈ আছে, শুনানিৰ সুযোগ প্ৰদান কৰাটো প্ৰয়োজনীয় বা উপযোগী নহয় । [992D]

(4) এইটো সঁচা যে আবেদনকাৰীয়ে বেআইনীভাৱে লিজ বন্ধ কৰাৰ সন্দৰ্ভত ক্ষতিপূৰণ লাভ কৰিবলৈ গোচৰ ৰুজু কৰিব পাৰিলেহেঁতেন বা আন উপযুক্ত প্ৰতিকাৰ ল'ব পাৰিলেহেঁতেন। কিন্তু, এই গোচৰৰ তথ্য আৰু পৰিস্থিতিত, আবেদনকাৰীক উভতি গৈ ক্ষতিপূৰণ বা ক্ষতিপূৰণৰ বাবে গোচৰ দাখিল কৰিবলৈ কোৱাটো ন্যায্য নহয়, যিটো সীমাবদ্ধতাৰ দ্বাৰা নিষিদ্ধ কৰা হ'ব পাৰে। 1973 চনত আবেদনকাৰীৰ কোম্পানীয়ে লেখ আবেদনখন দাখিল কৰিছিল যিখন প্ৰায় 17 বছৰ ধৰি এই ন্যায়ালয়ত বিচাৰাধীন হৈ আছে। ইমান দীঘলীয়া সময়ৰ পিছত ক্ষতিপূৰণ আৰু ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণৰ বাবে কোনো পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰাটোৱেই সঠিক পন্থা, যিটো একেসময়তে সৰল আৰু দ্ৰুত হ'ব আৰু যি অপ্ৰয়োজনীয় গোচৰ পৰিহাৰ কৰিব পাৰে। [992G-H; 993A]

(5) আবেদনকাৰী হৈ বিষয়টো মধ্যস্থতালৈ প্ৰেৰণ কৰিব পাৰি বুলি কৰা অনুৰোধ এক ন্যায্য আৰু প্ৰকৃততে এই পথকো প্ৰতিবাদী গুৰুত্বসহকাৰে প্ৰতিৰোধ কৰা নাই। ক্ষতিপূৰণ/ক্ষতিৰ বিষয়টো সেই অনুসৰি মধ্যস্থতালৈ প্ৰেৰণ কৰা হয়। [993B]

(6) গোচৰৰ পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি, ক্ষতিপূৰণৰ সময়সীমা লিজৰ সমাপ্তিৰ তাৰিখৰ পৰা বা মূল লিজ ডিডৰ ম্যাদ উকলি যোৱা তাৰিখলৈকে পাঁচ বছৰৰ ভিতৰত সীমাবদ্ধ কৰিব লাগে, যিটো কম হয় আৰু সকলো লিজৰ সম্পূৰ্ণ ম্যাদ উকলি যোৱা সময়ৰ বাবে নহয়।[993চি]

মূল ক্ষেত্ৰাধিকাৰ: 1973 চনৰ 105 নং লেখ আবেদন।

(ভাৰতীয় সংবিধানৰ 32 নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত)

আবেদনকাৰীসকলৰ হৈ কপিল চিবাল, এ. কে. সেন, পি. চি. জৈন, ৰণবীৰ চন্দ্ৰ, এ. মিনোচা আৰু শ্ৰীমতী ইন্দু গোস্বামী।

প্ৰতিবাদীৰ হৈ কুলদ্বীপ সিং, অতিৰিক্ত চোলিচিটাৰ জেনেৰেল, এম. এম. আব্দুল খাদৰ, এল. এন. সিনহা, ভি. চি. মহাজন, আৰ. বি. দত্তৰ, এ. কে. গাঙ্গুলি, আৰ. বি. মিশ্ৰ, শ্ৰীমতী এ. সুভাশিনী, ডি. এন. মুখাৰ্জী, আৰ. পি. গুপ্তা, T.V.S.N. চাৰী, শ্ৰীমতী বিনু তাম্টা, শ্ৰীমতী বি. সুনীতা ৰাও, শ্ৰীমতী মঞ্জুলা গুপ্তা আৰু বদ্ৰীনাথ।

ন্যায়ালয়ৰ ৰায়:

ন্যায়াধীশ ৰংগনাথন : আবেদনকাৰী প্ৰতিষ্ঠানটোৱে খাচী আৰু জয়ন্তীয়া পাহাৰ জিলাত চিলিমেনাইট নিষ্কাশন কৰিবলৈ অসম চৰকাৰৰ পৰা খনন লিজ লাভ কৰিছিল। সেই অনুসৰি, ৰাজ্য চৰকাৰে আবেদনকাৰীৰ পক্ষত তিনিখন লিজ দলিল বা চুক্তি সম্পাদন কৰিছিল।

প্ৰথমখন আছিল 25.4.1952 তাৰিখৰ, লালমাটিস্থিত 129.60 হেক্টৰ মাটিৰ এলেকাৰ বাবে 15 বছৰৰ বাবে লিজ দলিল। দ্বিতীয়খন আছিল 10.4.1963 তাৰিখে নংমাৱাত 777.60 হেক্টৰ মাটিৰ এলেকাৰ বাবে 15 বছৰৰ বাবে। তৃতীয়খন আছিল 8.6.1967 তাৰিখৰ, 15 বছৰৰ বাবে আৰু সেইখনে ৱাফাইমত 363 হেক্টৰ মাটি সামৰি লৈছিল। তিনিখন লিজ দলিলৰ ম্যাদ ক্ৰমে 26.05.77,09.04.78 আৰু 07.06.82 তাৰিখে উকলি যাব লাগিছিল যদিও পৰৱৰ্তী নবীকৰণৰ বাবে এটা দফা আছিল।

আবেদনকাৰী প্ৰতিষ্ঠানটোৱে 1961 চনত হাজাৰিবাগ জিলাৰ ৰামগড়ৰ ওচৰত এটা ৰিফ্ৰেক্টৰী প্ৰকল্পও স্থাপন কৰিছিল। অৱশ্যে এইটো প্ৰতীয়মান হয় যে আবেদনকাৰীয়ে ৰিফ্ৰেক্টৰী প্ৰকল্পটো পৰিচালনা কৰাত কেইবাটাও অসুবিধাৰ সন্মুখীন হৈছিল আৰু 1970 চনত গঠন কৰা মেঘালয় ৰাজ্যক ইয়াৰ অসুবিধাসমূহ ব্যাখ্যা কৰিছিল।

1970 চনৰ পৰা 1972 চনৰ মাজৰ সময়চোৱাত ভাৰত চৰকাৰে ইয়াৰ ৰাজহুৱা খণ্ডৰ কোম্পানী হিন্দুস্তান ষ্টীল লিমিটেড আৰু বোকাৰো ষ্টীল লিমিটেডৰ জৰিয়তে আবেদনকাৰী সৈতে ইয়াৰ ৰিফ্ৰেক্টৰী প্ৰকল্প ক্ৰয় কৰাৰ বাবে

আৰু লগতে খননৰ লিজবোৰ তেওঁলোকক হস্তান্তৰ কৰাৰ বাবে আলোচনা কৰিছিল। যদিও ৰিফ্রেক্টৰী প্রকল্পটোৱে সঠিকভাৱে কাম কৰা নাছিল আৰু বন্ধ হোৱাৰ পথত আছিল, আবেদনকাৰী ইয়াৰ খননৰ লিজসমূহ ৰাজহুৱা খণ্ডৰ কোম্পানীসমূহক হস্তান্তৰ কৰিবলৈ ইচ্ছুক নাছিল, কিন্তু বোকাৰো ষ্টীল প্রকল্পলৈ প্রয়োজনীয় পৰিমাণৰ চিলিমেনাইট যোগান ধৰিবলৈ ইচ্ছুক আছিল। এইটোও কোৱা হৈছে যে কিছু আলোচনা হৈছিল যাৰ ফলস্বৰূপে আবেদনকাৰী প্রতিষ্ঠানটোৱে 6.11.1972 ত কাৰখানাটো পুনৰ খোলাৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল। অৱশ্যে, ইয়াৰ মাজতে 1972 চনৰ 2 নৱেম্বৰত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে উদ্যোগ উন্নয়ন আৰু নিয়ন্ত্রণ আইন, 1951-ৰ 18-AA ধাৰাৰ অধীনত ৰিফ্রেক্টৰী প্রকল্পৰ পৰিচালনাৰ দায়িত্ব গ্রহণ কৰে। প্রকল্পটোৰ দখলৰ লগতে ইয়াৰ পৰিচালনাও একেটা দিনটোত হিন্দুস্তান ষ্টীল লিমিটেডে গ্রহণ কৰিছিল। এই অধিগ্রহণক আবেদনকাৰী প্রতিষ্ঠানয়ে প্রত্যাহ্বান জনাইছিল, কিন্তু এই প্রত্যাহ্বান দিল্লী উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্রত্যাখ্যান কৰিছিল আৰু এক বিশেষ অনুমতি আবেদন দাখিল কৰা হৈছিল, যি এই ন্যায়ালয়ত বিচাৰাধীন হৈ আছে। বৰ্তমানৰ গোচৰটোত আমি এই বিষয়টোৰ সৈতে জড়িত নহয়।

12.9.1972-ত 1972 চনৰ 56 নং আইনৰ দ্বাৰা খনি আৰু খনিজ (নিয়ন্ত্রণ আৰু উন্নয়ন) আইন, 1951, সংশোধন কৰা হৈছিল। এই সংশোধনীৰ জৰিয়তে আইনত 4-A ধাৰা প্রৱৰ্তন কৰা হৈছিল, যি তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰঃ

"(1) য'ত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে ৰাজ্য চৰকাৰৰ সৈতে আলোচনা কৰাৰ পিছত খনি আৰু খনিজ পদাৰ্থৰ উন্নয়ন নিয়ন্ত্রণৰ স্বাৰ্থত এনে কৰাটো যুক্তিসংগত বুলি মত প্রকাশ কৰে, তেনে ক্ষেত্ৰত ৰাজ্য চৰকাৰক গৌণ খনিজ পদাৰ্থৰ বাহিৰে আন যিকোনো খনিজ পদাৰ্থৰ ক্ষেত্ৰত খনন লিজ বা পট্টা অকালতে বাতিল কৰিবলৈ অনুৰোধ কৰিব পাৰে, আৰু এনে অনুৰোধ লাভ কৰাৰ পিছত ৰাজ্য চৰকাৰে এনে খনন পট্টা অকালতে সমাপ্ত কৰাৰ আদেশ দিব লাগিব আৰু চৰকাৰৰ মালিকানাধীন বা নিয়ন্ত্রিত এনে চৰকাৰী কোম্পানী বা নিগমৰ সপক্ষে নতুন খনন পট্টা প্রদান কৰিব লাগিব, যিটো চৰকাৰে উপযুক্ত বুলি ভাবে।

(2) য'ত ৰাজ্য চৰকাৰে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ সৈতে আলোচনা কৰি খনি আৰু খনিজ পদাৰ্থৰ উন্নয়ন নিয়ন্ত্রণৰ স্বাৰ্থত এনে কৰাটো যুক্তিসংগত বুলি মত প্রকাশ কৰে, তেনে ক্ষেত্ৰত ৰাজ্য চৰকাৰে আদেশৰ দ্বাৰা যিকোনো গৌণ খনিজ পদাৰ্থৰ সন্দৰ্ভত খনন লিজ বা পট্টা অকালতে সমাপ্ত কৰিব পাৰে আৰু এনে খনিজ পদাৰ্থৰ সন্দৰ্ভত চৰকাৰৰ মালিকানাধীন বা নিয়ন্ত্রিত এনে চৰকাৰী কোম্পানী বা সমবায়ৰ সপক্ষে নতুন লিজ বা পট্টা প্রদান কৰিব পাৰে যাক ই উপযুক্ত বুলি বিবেচনা কৰে।"

এই সংশোধনী 1972 চনৰ ছেপ্টেম্বৰত কাৰ্যকৰী হৈছিল।

এই মুহূৰ্তত এইটো উল্লেখ কৰিব পাৰি যে 1986 চনৰ 37 নং আইনৰ দ্বাৰা 1951 চনৰ আইনক অধিক সংশোধন কৰা হৈছে আৰু ধাৰা 4A-ক নিম্নলিখিত ধাৰাৰ দ্বাৰা প্রতিস্থাপন কৰা হৈছে, যি আমাৰ বৰ্তমানৰ উদ্দেশ্যৰ বাবে প্রাসংগিক হোৱালৈকে তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰঃ

" 4A(1) য'ত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে ৰাজ্য চৰকাৰৰ সৈতে আলোচনা কৰি খনি আৰু খনিজ উন্নয়ন নিয়ন্ত্ৰণ, প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ সংৰক্ষণ, বানপানী নিয়ন্ত্ৰণ, প্ৰদূষণ প্ৰতিৰোধ, বা জনস্বাস্থ্য বা যোগাযোগৰ বিপদ এৰাই চলিবলৈ বা অট্টালিকা, কীৰ্তিচিহ্ন বা অন্যান্য গাঁথনিৰ সুৰক্ষা নিশ্চিত কৰিবলৈ বা খনিজ সম্পদ সংৰক্ষণ বা খনিসমূহত সুৰক্ষা বজাই ৰখাৰ স্বাৰ্থত বা কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে উপযুক্ত বুলি বিবেচনা কৰা অন্য কোনো উদ্দেশ্যৰ বাবে উপযুক্ত বুলি মত প্ৰকাশ কৰে, তেনে ক্ষেত্ৰত ৰাজ্য চৰকাৰে যিকোনো অঞ্চল বা ইয়াৰ অংশত গৌণ খনিজ পদাৰ্থৰ বাহিৰে আন যিকোনো খনিজ পদাৰ্থৰ সন্দৰ্ভত অনুসন্ধান অনুজ্ঞাপত্ৰ বা খনন পট্টা অকালতে সমাপ্ত কৰিবলৈ ৰাজ্য চৰকাৰক অনুৰোধ কৰিব পাৰে আৰু এনে অনুৰোধ লাভ কৰাৰ পিছত ৰাজ্য চৰকাৰে অঞ্চল বা ইয়াৰ যিকোনো অংশৰ সন্দৰ্ভত এনে অনুসন্ধান অনুজ্ঞাপত্ৰ বা খনন পট্টা অকালতে সমাপ্ত কৰাৰ নিৰ্দেশ দিব লাগিব।

(2) য'ত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে ৰাজ্য চৰকাৰৰ সৈতে আলোচনা কৰি খনি আৰু খনিজ উন্নয়ন নিয়ন্ত্ৰণ, প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ সংৰক্ষণ, বানপানী নিয়ন্ত্ৰণ, প্ৰদূষণ প্ৰতিৰোধ, বা জনস্বাস্থ্য বা যোগাযোগৰ বিপদ এৰাই চলিবলৈ বা অট্টালিকা, কীৰ্তিচিহ্ন বা অন্যান্য গাঁথনিৰ সুৰক্ষা নিশ্চিত কৰিবলৈ বা খনিজ সম্পদ সংৰক্ষণ বা খনিসমূহত সুৰক্ষা বজাই ৰখাৰ স্বাৰ্থত বা কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে উপযুক্ত বুলি বিবেচনা কৰা অন্য কোনো উদ্দেশ্যৰ বাবে উপযুক্ত বুলি মত প্ৰকাশ কৰে, তেনে ক্ষেত্ৰত ৰাজ্য চৰকাৰে যিকোনো অঞ্চল বা ইয়াৰ অংশত গৌণ খনিজ পদাৰ্থৰ বাহিৰে আন যিকোনো খনিজ পদাৰ্থৰ সন্দৰ্ভত অনুসন্ধান অনুজ্ঞাপত্ৰ বা খনন পট্টা অকালতে বাতিল কৰিবলৈ ৰাজ্য চৰকাৰক অনুৰোধ কৰিব পাৰে আৰু এনে অনুৰোধ লাভ কৰাৰ পিছত ৰাজ্য চৰকাৰে অঞ্চল বা ইয়াৰ যিকোনো অংশৰ সন্দৰ্ভত এনে অনুসন্ধান অনুজ্ঞাপত্ৰ বা খনন পট্টা অকালতে বাতিল কৰাৰ নিৰ্দেশ দিব লাগিব।:

অৱশ্যে ৰাজ্য চৰকাৰে, ক্ষেত্ৰ অনুসৰি উপধাৰা (1) বা উপধাৰা (2) ৰ অধীনত গোচৰ অনুজ্ঞাপত্ৰ বা খনন লিজৰ অকাল সমাপ্তিৰ পিছত, চৰকাৰৰ মালিকানাধীন বা নিয়ন্ত্ৰিত এনে চৰকাৰী প্ৰতিষ্ঠান বা নিগমৰ পক্ষত অনুসন্ধান অনুজ্ঞাপত্ৰ বা খনন লিজ অনুদান কৰিব পাৰে।

(3) অনুজ্ঞাপত্ৰধাৰীক শুনানিৰ যুক্তিসংগত সুযোগ দিয়াৰ বাহিৰে অনুসন্ধান অনুজ্ঞাপত্ৰ বা খনন পট্টা অকালতে বাতিল কৰাৰ কোনো আদেশ দিয়া নহব ।

1972 চনৰ সংশোধনী অনুসৰি, ৰাজ্য চৰকাৰে আবেদনকাৰী প্ৰদান কৰা খনন লিজ বাতিল কৰি এক আদেশ জাৰি কৰে আৰু সম্পূৰ্ণৰূপে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ মালিকানাধীন চৰকাৰী কোম্পানী এম/এছ হিন্দুস্তান ষ্টীল প্ৰতিষ্ঠান পক্ষত একেটা অঞ্চলৰ ওপৰত নতুন লিজ প্ৰদান কৰে। 1972 চনৰ সংশোধনী অনুসৰি ৰাজ্য চৰকাৰে আবেদনকাৰীক প্ৰদান কৰা খনন লিজ বা পট্টা সমূহ বন্ধ কৰি একেবোৰ অঞ্চলৰ ওপৰত নতুন লিজ বা পট্টা মেছাৰ্ছ হিন্দুস্তান ষ্টীল লিমিটেডক প্ৰদান কৰাৰ নিৰ্দেশ প্ৰদান কৰে, যিটো এটা চৰকাৰী কোম্পানী, যাৰ মালিকানা সম্পূৰ্ণৰূপে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ।

ৰাজ্যপালৰ নামত দিয়া আদেশটো তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰঃ

তাৰিখ, শ্বিলং 7 ডিচেম্বৰ, 1972।

No. MG 133/72: কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে মেঘালয় চৰকাৰৰ সৈতে আলোচনা কৰি এই মতামত প্ৰকাশ কৰিছে যে খনিজ পদাৰ্থৰ নিয়ন্ত্ৰণ আৰু উন্নয়নৰ স্বাৰ্থত মেঘালয়ৰ মেছাৰ্ছ অসম চিলিমানাইট লিমিটেডৰ (যাৰ পঞ্জীয়নভুক্ত কাৰ্যালয় 13 এ. টি. ৰোড, গৌহাটীত আছে) হাতত থকা তলত উল্লেখ কৰা চিলিমানাইটৰ খনন লিজ সমূহ তৎক্ষণাত বাতিল কৰা উচিত।

আৰু, খনি আৰু খনিজ (নিয়ন্ত্ৰণ আৰু উন্নয়ন) সংশোধিত আইন, 1972 দ্বাৰা সংশোধিত খনি আৰু খনিজ (নিয়ন্ত্ৰণ আৰু উন্নয়ন) আইন, 1957ৰ ধাৰা 4A-ৰ ক্ষেত্ৰত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে মেঘালয় চৰকাৰক মেছাৰ্ছ অসম চিলিমানাইট লিমিটেডৰ হাতত থকা উক্ত খনন পট্টাসমূহ অকালতে বাতিল কৰিবলৈ অনুৰোধ জনাইছে।

এতিয়া সেয়েহে, মেঘালয় চৰকাৰে খনি আৰু খনিজ (নিয়ন্ত্ৰণ আৰু উন্নয়ন) সংশোধনী আইন, 1972ৰ দ্বাৰা সংশোধিত খনি আৰু খনিজ পদাৰ্থ (নিয়ন্ত্ৰণ আৰু উন্নয়ন) আইন, 1957ৰ ধাৰা 4A(1)ৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰা ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰি তৎক্ষণাত কাৰ্যকৰী হোৱাকৈ মেছাৰ্ছ অসম চিলিমানাইট লিমিটেডৰ হাতত থকা তলত উল্লেখ কৰা চিলিমানাইটৰ খনন লিজসমূহ অকালতে বন্ধ কৰি মেছাৰ্ছ হিন্দুস্তান ষ্টীল লিমিটেডক একেখিনি অঞ্চলৰ ওপৰত নতুন খনন লিজ প্ৰদান কৰে, যি হৈছে এক চৰকাৰী কোম্পানী, যাৰ মালিকানাধীন হৈ আছে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ।

লিজ নং	স্থানীয় এলেকা	হেক্টৰৰ	লিজৰ ম্যাদ	শেষ হোৱাৰ তাৰিখ
5.	লালমাটি	129.60	15 বছৰ	24.04.1977
6.	নংমাৱেইট	777.60	15 বছৰ	09.04.1978
7.	ৱামচফি	363.00	15 বছৰ	07.06.1982

আবেদনকাৰীয়ে 7.12.1972 তাৰিখৰ আদেশৰ বিৰুদ্ধে গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়ত এখন লেখ আবেদন দাখিল কৰিছিল যদিও ই কোনো একপক্ষীয় অন্তৰ্বৰ্তীকালীন আদেশ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা নাছিল। গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ পৰা আবেদনখন প্ৰত্যাহাৰ কৰা হৈছিল আৰু 32 নং অনুচ্ছেদৰ অধীনত বৰ্তমানৰ আবেদনখন এই ন্যায়ালয়ত দাখিল কৰা হৈছে। 05.03.1973-ত, এই ন্যায়ালয়ে নিয়ম 'নিচি' জাৰি কৰিছিল আৰু লগতে জাননী মুলতুবী হৈ থকা অৱস্থা বজাই ৰাখিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল। অৱশ্যে এইটো প্ৰতীয়মান হয় যে হিন্দুস্তান ষ্টীল লিমিটেডে প্ৰশ্ন উত্থাপিত সম্পত্তিবোৰ দখল কৰিছিল আৰু অন্তৰ্বৰ্তীকালীন স্থগিতাদেশ 1987 চনৰ 20 জানুৱাৰীত প্ৰত্যাহাৰ কৰা হৈছিল। সেয়েহে, বৰ্তমানৰ স্থিতিটো হ'ল যে খনিৰ লিজ হিন্দুস্তান ষ্টীল লিমিটেডক প্ৰদান কৰা হৈছে আৰু তেওঁলোকে যোৱা কেইবা বছৰ ধৰি খনিসমূহ পৰিচালনা কৰি আহিছে।

যদিও লেখ আবেদনত, ধাৰা 4A-ৰ বৈধতাক প্ৰত্যাহ্বান জনোৱাকে ধৰি ৰাজ্য চৰকাৰৰ কাৰ্য্যৰ ওপৰত কেইবাটাও আপত্তি উত্থাপন কৰা হৈছে, শ্ৰী পি চি জৈনে আমাৰ সন্মুখত যুক্তিসমূহ মাত্ৰ দুটা দিশত সীমাবদ্ধ কৰি ৰাখিছে। তেওঁ কয় যে স্বীকাৰযোগ্যভাৱে, সময়ৰ পূৰ্বে লিজ বাতিল কৰাৰ আগতে ৰাজ্য চৰকাৰে কোনো জাননী জাৰি কৰা নাছিল। তেওঁৰ মতে এইটো প্ৰাকৃতিক ন্যায় অস্বীকাৰ কৰাৰ সমান আৰু ই 7.12.1972 তাৰিখৰ আদেশক উলংঘা কৰে। দ্বিতীয়টো যুক্তি হ'ল যে এই আদেশে ধাৰা 4A-ত নিৰ্দিষ্ট কৰা প্ৰয়োজনীয়তা পূৰণ নকৰে, যাৰ ফলত লিজসমূহৰ অকাল সমাপ্তি কৰাটো ন্যায্য হয়।

এই লেখ আবেদনখন পূৰ্বেও শুনানিৰ বাবে আহিছিল যদিও সময়ে সময়ে স্থগিত ৰখা হৈছিল কাৰণ একে বিষয়টো হাৰিয়ানা ৰাজ্য বনাম ৰাম কিষাণ আৰু অন্যান্য, 1987 চনৰ দেৱানী গোচৰ নম্বৰ 1472-77 ৰ গোচৰত এই আদালতত সিদ্ধান্তৰ অপেক্ষাত আছিল। বৰ্তমানৰ লেখ আবেদনত আমাৰ কাম যথেষ্ট সৰল কৰা হৈছে কাৰণ এই আদালতৰ দ্বাৰা ওপৰত উল্লেখ কৰা দেৱানী আবেদনসমূহ 1988 চনৰ 6 মে 'তাৰিখৰ ৰায়ৰ দ্বাৰা নিষ্পত্তি কৰা হৈছে, যিটো [1988] 3 S.C.C. 416-ত প্ৰকাশিত হৈছে। আবেদনকাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ বিদ্বান পৰামৰ্শদাতা শ্ৰী পি. চি. জৈনে দাখিল কৰে যে তেওঁ উত্থাপন কৰা প্ৰথম বিষয়টো ওপৰৰ গোচৰত তেওঁৰ পক্ষত স্পষ্টভাৱে সিদ্ধান্ত লোৱা হৈছে আৰু সেয়েহে, তেওঁ উপস্থিত লেখ আবেদনত সফল হোৱাৰ অধিকাৰী। বিদ্বান পৰামৰ্শদাতা গৰাকীয়ে ধৰম বীৰ বনাম ভাৰত চৰকাৰ, AIR 1989 দিল্লী 227-ত প্ৰকাশিত দিল্লী উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ এটা সিদ্ধান্তৰ কথাও উল্লেখ কৰিছিল, যি ৰাম কিষাণৰ গোচৰৰ সিদ্ধান্ত অনুসৰণ কৰিছে। সেই গোচৰত, উচ্চ ন্যায়ালয়ে অকাল সমাপ্তিৰ একেধৰণৰ আদেশ আঁতৰাই, বেআইনী আদেশ অনুসৰি লিজৰ ধাৰণকাৰী বা পট্টাদাৰৰ পৰা কাঢ়ি লোৱা লিজৰ চৌহদৰ দখল লিজৰ ধাৰণকাৰী বা পট্টাদাৰসকলক ঘূৰাই দিবলৈ আদেশ দিছিল। বিদ্বান পৰামৰ্শদাতা গৰাকীয়ে দাখিল কৰে যে, বৰ্তমানৰ গোচৰত তুলনামূলকভাৱে দীৰ্ঘম্যাদী লিজ আৰু সময়ৰ অৱসানৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি, আবেদনকাৰী লিজৰ স্থানৰ দখলত ঘূৰাই অনাৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা নকৰে, কিন্তু তেওঁ দাবী কৰে যে আটাইতকৈ কম যি কৰিব পাৰি সেয়া হ'ল আবেদনকাৰী প্ৰতিষ্ঠানক ভুলভাৱে কৰা লিজৰ অকাল সমাপ্তিৰ বাবে ক্ষতিপূৰণ প্ৰদান কৰা। তেওঁ দাখিল কৰে যে আবেদনকাৰী বিষয়টোৰ এই দিশটো এই ন্যায়ালয়ৰ দ্বাৰা নিযুক্ত যিকোনো মধ্যস্থতাকাৰীৰ দ্বাৰা মধ্যস্থতালৈ প্ৰেৰণ কৰিবলৈ ইচ্ছুক।

আনহাতে, ভাৰত চৰকাৰৰ বিদ্বান পৰামৰ্শদাতা শ্ৰী আৰ. বি. দাতৰে দাখিল কৰে যে হাৰিয়ানা ৰাজ্য বনাম ৰাম কিষাণ আৰু অন্যান্য, [1988] 3 S.C.C. 416-ত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে সংশ্লিষ্ট পক্ষসমূহৰ শুনানিৰ পিছত বিষয়টো পুনৰ বিবেচনা কৰাৰ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰিছিল আৰু সেয়েহে, সেই গোচৰ এই আদালতৰ সিদ্ধান্ত পৃথক। তেওঁ এই আদালতৰ দ্বাৰা দ্য বেৰিয়াম কেমিকেলছ লিমিটেড আৰু আন এটা বনাম কোম্পানী ল বোৰ্ড আৰু অন্যান্য, [1966] পৰিপূৰক. S.C.R. 311-ৰ লগতে আৰ. এছ. দাস বনাম ভাৰত চৰকাৰ আৰু অন্যান্য, [1985] সম্পৰ্কীয় গোচৰৰ সিদ্ধান্তৰ ওপৰত কৰা পৰ্যৱেক্ষণৰ ভিত্তিত যুক্তি দাঙি ধৰিবলৈ বিচাৰিছিল এইবুলি যে পৰিপূৰক. S.C.C. 617 অনুসৰি প্ৰাকৃতিক ন্যায়ৰ নিয়মসমূহক বিধিবদ্ধভাৱে বাদ দিব পাৰি, স্পষ্টভাৱে অথবা প্ৰয়োজনীয়ীয় প্ৰভাৱৰ দ্বাৰা। বৰ্তমানৰ গোচৰটোত তেওঁ দাবী কৰে যে খনি আৰু খনিজ পদাৰ্থৰ উন্নয়ন নিয়ন্ত্ৰণৰ স্বাৰ্থত লোহা আৰু তীখা

উৎপাদনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় কেঁচামালৰ সন্দৰ্ভত খনন কাৰ্য্য ৰাজহুৱা খণ্ডৰ কোম্পানীসমূহৰ ওপৰত ন্যস্ত কৰাটো যুক্তিসংগত হৈ পৰিছিল আৰু এই সন্দৰ্ভত চৰকাৰে এক নীতিগত সিদ্ধান্ত লৈছিল। এই প্ৰসংগত, তেওঁ দাবী কৰে যে, লিজৰ ধাৰণকাৰীক সুযোগ প্ৰদান কৰাটো সম্পূৰ্ণ অৰ্থহীন আৰু অসাৰ হ'ব। তেওঁ কয় যে আইনখনৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যত স্পষ্টভাৱে লিজৰ সমাপ্তিৰ পূৰ্বে লিজৰ ধাৰণকাৰীসকলক এটা সুযোগৰ ব্যৱস্থা বাদ দিয়া হৈছে। তেওঁ দাবী কৰে যে ধাৰা 4A-ৰ অধীনত যিজন লিজৰ ধাৰণকাৰীৰ লিজ অকালতে বাতিল কৰা হয়, তেওঁ এই ভিত্তিত অকালতে বাতিল কৰাৰ আদেশক প্ৰত্যাহ্বান জনাব পাৰে যে ই ধাৰা 4A-ত উল্লেখ কৰা চৰ্তসমূহ পূৰণ কৰা নাছিল, কিন্তু ধাৰাটো এনেদৰে ব্যাখ্যা কৰা উচিত নহয় যে লিজ অকালতে বাতিল কৰাৰ আদেশ দিয়াৰ আগতে লিজৰ ধাৰণকাৰীসকলৰ শুনানি গ্ৰহণ কৰিব বিচৰা হৈছে। 1986 চনত ধাৰা 4A-ৰ সংশোধনীৰ কথা উল্লেখ কৰি, যিয়ে উপ-ধাৰা (3)ৰ অধীনত শুনানিৰ সুযোগ প্ৰদান কৰে, শ্ৰী দাতাৰে কয় যে এই ব্যৱস্থাটো প্ৰয়োজনীয় হৈ পৰিছিল কাৰণ ধাৰা 4A-ৰ নতুন উপ-ধাৰা (1)ত নিৰ্দিষ্ট কৰা লিজ অকালতে বাতিল কৰাৰ ভিত্তিসমূহ বহল আৰু অধিক বিস্তৃত কৰি তোলা হৈছিল। নতুন উপধাৰাৰ অধীনত, প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ সংৰক্ষণ, বানপানী নিয়ন্ত্ৰণ, প্ৰদূষণ প্ৰতিৰোধ, ৰাজহুৱা স্বাস্থ্য বা যোগাযোগৰ বিপদাশংকা পৰিহাৰ কৰা, ভৱন, স্মৃতিসৌধ আৰু অন্যান্য গাঁথনিৰ সুৰক্ষা নিশ্চিত কৰা, খনিজ সম্পদৰ সংৰক্ষণ, খনিসমূহত সুৰক্ষাৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে উপযুক্ত বুলি বিবেচনা কৰা বিভিন্ন পৰিস্থিতিত লিজৰ অকাল বাতিল অনুমোদিত আছিল। এনেবোৰ উদ্দেশ্য সন্দৰ্ভত লিজৰ ধাৰণকাৰীৰ শুনানিৰ সুযোগ সঁচাকৈয়ে প্ৰয়োজনীয় আছিল, কিন্তু পূৰ্বৰ উপ-ধাৰাত, যি বহুত সংকুচিত পৰিসৰৰ, শুনানিৰ এনে কোনো সুযোগৰ বিষয়ে একেবাৰে চিন্তা কৰা হোৱা নাছিল।

আমি এই বিষয়টো পুনৰ বিবেচনা কৰাৰ প্ৰস্তাৱ দিয়া নাই, কিয়নো আমাৰ মতে, শ্ৰী পি. চি. জৈনে উত্থাপন কৰা বিতৰ্কটো ৰাম কিষাণৰ গোচৰৰ (ওপৰৰ) সিদ্ধান্তৰ দ্বাৰা প্ৰত্যক্ষ আৰু স্পষ্টভাৱে সমাপ্ত হয়। এইটো নিঃসন্দেহে সঁচা যে সেই গোচৰত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে পক্ষসমূহৰ পুনৰ শুনানিৰ বাবে ইচ্ছুক যেন লাগিছিল কিন্তু ন্যায়ালয়ে কোনো ৰেহাইৰ ভিত্তিত আগবাঢ়ি নাছিল। আদালতে ধাৰা 4A-ৰ ব্যৱস্থাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাৱে আলোচনা কৰে আৰু কয় যে ধাৰাটোত, আক্ৰান্ত ব্যক্তিসকলৰ শুনানিৰ অধিকাৰ অস্বীকাৰ কৰাৰ কোনো পৰামৰ্শ নাই আৰু ধাৰাটো এনেদৰে ব্যাখ্যা কৰিব লাগিব যে এনে সিদ্ধান্তৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হ'ব পৰা ব্যক্তিক প্ৰমাণ কৰা কৰাৰ সুযোগ দিব লাগে যে প্ৰস্তাৱিত পদক্ষেপে খনি আৰু খনিজ উন্নয়নৰ স্বাৰ্থক আগুৱাই নিব নোৱাৰে। এনে নকৰিলে প্ৰাকৃতিক ন্যায়ৰ নীতিৰ উলংঘন হব বুলি মত পোষণ কৰা হৈছিল। ন্যায়ালয়ে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল যে লিজৰ ধাৰণকাৰী-উত্তৰদাতাসকলৰ লিজ অকালতে বাতিল কৰাৰ সিদ্ধান্ত লোৱাৰ আগতে তেওঁলোকৰ শুনানিৰ অধিকাৰ আছে আৰু যিহেতু এইটো কৰা হোৱা নাছিল, সেয়েহে উচ্চ ন্যায়ালয় ধাৰা 4A-ৰ অধীনত দিয়া আদেশ বাতিল কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সঠিক আছিল।

আমাৰ মতে, ৰাম কিষাণৰ গোচৰৰ সিদ্ধান্তই বৰ্তমানৰ গোচৰটো সম্পূৰ্ণৰূপে সামৰি লৈছে আৰু আমি ইয়াক অনুসৰণ কৰা উচিত। দৰাচলতে, আমি ভাবো যে 1986 চনৰ পৰৱৰ্তী সংশোধনীয়ে আবেদনকাৰীসকলৰ আবেদনক সমৰ্থন কৰে। যদিও এইটো সঁচা যে ধাৰা 4-A(1)ৰ পৰিসৰ বহল কৰা হৈছে, উপধাৰা (3) সন্নিৱিষ্ট কৰাটোৱে

স্পষ্টভাৱে এক বিধিবদ্ধ অভিপ্ৰায় প্ৰতিফলিত কৰে যে সমাপ্তিৰ আদেশ প্ৰদান কৰাৰ আগতে শুনানিৰ সুযোগ দিব লাগিব, কিয়নো এনে এক আদেশে লিজৰ ধাৰণকাৰীৰ অধিকাৰত ব্যাপকভাৱে প্ৰভাৱ পেলায়। আমি শ্ৰী বি দাতৰৰ সৈতে এই কথাত একমত হ'ব নোৱাৰো যে 1986 চনৰ আগতে থকা ধাৰা 4-A-ৰ অধীনত এনে সুযোগ প্ৰদান কৰিলে কোনো উপযোগী উদ্দেশ্য পূৰণ নহ'লহেঁতেন। কেইবাটাও পৰিস্থিতি কল্পনা কৰিব পাৰি য'ত শুনানিৰ সুযোগ দিলে লিজৰ ধাৰণকাৰীয়ে হয় চৰকাৰক লিজ অকালতে বন্ধ কৰাৰ পৰা বিৰত ৰাখিব পাৰে, নহয় নিজৰ সুবিধাৰ বাবে কিছুমান সুৰক্ষা ব্যৱস্থাৰ সাপেক্ষেত চৰকাৰক এইটো কৰিবলৈ প্ৰেৰিত কৰিব পাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, লিজৰ ধাৰণকাৰীয়ে দেখুৱাব পাৰে যে ৰাজহুৱা খণ্ডৰ নিগম যাক খনিসমূহৰ কাম-কাজৰ দায়িত্ব প্ৰদান কৰাৰ প্ৰস্তাৱ দিয়া হৈছে, এতিয়াও খনিসমূহ পট্টাদাৰ কৰিবলৈ পৰ্যাপ্তভাৱে সজ্জিত নহয় আৰু অন্ততঃ কিছু সময়ৰ বাবে স্থিতাবস্থা বাহাল থাকিব লাগে; অথবা যদি স্বাভাবিকভাবে লিজৰ ম্যাদ শেষ হবলৈ মাত্ৰ অলপ সময় থাকে, লিজৰ ধাৰণকাৰীয়ে চৰকাৰীক প্ৰণোদিত কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব পাৰে যে লিজৰ অকাল সমাপ্তিৰ ফলত কোনো ডাঙৰ সুবিধা লাভ কৰা নহ'ব। এইবোৰ কেৱল দৃষ্টান্তমূলক। এনে আন কেইবাটাও পৰিস্থিতিৰ কথা চিন্তা কৰিব পাৰি। সেয়েহে এই যুক্তি গ্ৰহণ কৰা কৰাটো অতি কঠিন যে যিহেটো চৰকাৰৰ এটা নীতি কাৰ্যকৰী কৰাৰ বাবে ধাৰা 4-A-ৰ অধীনত এটা আদেশ গৃহীত কৰিব লাগিব, গতিকে যাৰ লিজ বাতিল হ 'বলৈ গৈ আছে, সেই লিজধাৰীসকলক শুনানিৰ সুযোগ প্ৰদান কৰাটো প্ৰয়োজনীয়ীয় বা উপযোগী নহয়। সেয়েহে, আমি ৰাম কিষাণৰ গোচৰৰ (ওপৰত উল্লেখ কৰা) সিদ্ধান্তক সন্মান সহকাৰে অনুসৰণ কৰি মত পোষণ কৰো যে ধাৰা 4-A ৰ অধীনত 12.1972 তাৰিখে গৃহীত আদেশটো অসাৰ আৰু নিষ্ফল কিয়নো ই প্ৰাকৃতিক ন্যায়ৰ নীতিবোৰ উলংঘন কৰিছিল আৰু লিজৰ ধাৰণকাৰীক শুনানিৰ সুযোগ নিদিয়াকৈ গৃহীত কৰা হৈছিল।

পৰৱৰ্তী প্ৰশ্নটো হ'ল আবেদনকাৰী দিয়া সকাহ পোৱা সম্পৰ্কে। শ্ৰী দাতৰে দাখিল কৰে যে লেখ আবেদনত আবেদনকাৰীসকলে কৰা একমাত্ৰ অনুৰোধ হৈছে 7.12.1972 তাৰিখৰ আদেশ বাতিল কৰাৰ বাবে আৰু লেখ আবেদনত আৰু কোনো দাবী কৰা কৰা হোৱা নাই। তেওঁ দাখিল কৰে যে যদি আবেদনকাৰীসকল লিজসমূহৰ অকাল সমাপ্তিৰ বাবে ক্ষুব্ধ হয়, তেন্তে তেওঁলোকৰ বাবে মোকৰ্দমা ৰুজু কৰা বা বেআইনী বাতিলৰ সন্দৰ্ভত ক্ষতিপূৰণ লাভৰ বাবে অন্যান্য উপযুক্ত সমাধান গ্ৰহণ কৰাৰ সুবিধা আছে। এই গোচৰত এইটো পদক্ষেপ লোৱাটো এক ন্যায্য পথ বুলি আমি নাভাবো। আবেদনকাৰী প্ৰতিষ্ঠানটোৱে 1973 চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহত লেখ আবেদন দাখিল কৰিছিল আৰু প্ৰায় 17 বছৰ ধৰি এই ন্যায়ালয়ত বিচাৰাধীন হৈ আছে। এইটো সঁচা যে আবেদনকাৰীয়ে ক্ষতিপূৰণ বা ক্ষতিপূৰণৰ জৰিয়তে অতিৰিক্ত সকাহৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা কৰি একে উদ্দেশ্যৰে গোচৰ দাখিল কৰিব কিন্তু আমি নাভাবো যে এতিয়া ইয়াক ক্ষতিপূৰণ বা ক্ষতিপূৰণৰ বাবে গোচৰ দাখিল কৰিবলৈ ঘূৰি যাবলৈ কোৱা উচিত যিটো সীমাবদ্ধতাৰ দ্বাৰা বাধাপ্ৰাপ্ত হ'ব পাৰে। ইমান দীঘলীয়া সময় অতিক্ৰম কৰাৰ পিছত আমাৰ মতে, ক্ষতিপূৰণৰ জৰিয়তে আবেদনকাৰীক প্ৰদান কৰিব পৰা সকাহৰ পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰাৰ বাবে কিবা এটা পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰাটোৱেই সঠিক পন্থা, যিটো একেসময়তে সহজ আৰু দ্ৰুত হ'ব আৰু যি অপ্ৰয়োজনীয় গোচৰ এৰাই চলিব। আমি ভাবো যে বিষয়টো মধ্যস্থতালৈ প্ৰেৰণ কৰিব পাৰি বুলি বিদ্বান পৰামৰ্শদাতা ই কৰা অনুৰোধ ন্যায্য আৰু প্ৰকৃততে এই পথকো প্ৰতিবাদী সকলে গুৰুত্বসহকাৰে প্ৰতিৰোধ কৰা নাই। সিদ্ধান্ত লবলৈ বাকী থকা চমু প্ৰশ্নটো হল আবেদনকাৰীসকলে তেওঁলোকৰ পক্ষত

থকা তিনিটা লিজৰ অকাল সমাপ্তিৰ ফলস্বৰূপে কিবা ক্ষতিৰ সন্মুখীন হৈছে নেকি —হয় লিজৰ অনিৰ্দিষ্ট ম্যাদৰ বাবে লাভৰ লোকচানৰ ৰূপত অথবা অন্য কোনো দিশত। অৱশ্যে, আমি নিৰ্দেশ দিছোঁ যে, গোচৰৰ পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি, ক্ষতিপূৰণ লিজ সমাপ্ত হোৱাৰ তাৰিখৰ পৰা বা ওপৰত উল্লেখ কৰা মূল লিজ দলিলৰ ম্যাদ শেষ হোৱাৰ তাৰিখলৈকে পাঁচ বছৰৰ সময়ৰ ভিতৰত সীমাবদ্ধ কৰিব লাগে, যিটো কম হয় আৰু সকলো লিজৰ সম্পূৰ্ণ অনিৰ্দিষ্ট সময়ৰ বাবে নহয়। আমি এই বিষয়টো মধ্যস্থতাকৰণলৈ প্ৰেৰণ কৰো।

অৱসৰপ্ৰাপ্ত ন্যায়াধীশ শ্ৰী এছ. নটৰাজনক ওপৰোক্ত বিষয়টোৰ সিদ্ধান্ত লোৱা লোৱাৰ বাবে মধ্যস্থতাকাৰী হিচাপে নিযুক্তি দিয়া হৈছে। ভাৰত চৰকাৰে বিষয়টোৰ কাৰিকৰী দিশবোৰত সহায় কৰিবলৈ মধ্যস্থতাকাৰী অধীনত এজন খনি অভিযন্তা/বিশেষজ্ঞৰ সেৱা আগবঢ়োৱাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিছে। মনোনীত ব্যক্তি ব্যক্তিৰ নাম আজিৰ পৰা চাৰি সপ্তাহৰ ভিতৰত মধ্যস্থতাকাৰীক জনাব। মধ্যস্থতাকাৰীয়ে এনে মনোনীত ব্যক্তিৰ সেৱা ব্যৱহাৰ কৰা বা নকৰাটো মধ্যস্থতাকাৰীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব। পক্ষসমূহে মধ্যস্থতাকাৰীৰ সৈতে মধ্যস্থতাৰ চৰ্তসমূহ নিষ্পত্তি কৰিব পাৰে। কোম্পানী আৰু ভাৰত চৰকাৰে অৱশ্যে চৰ্তসমূহ নিষ্পত্তি হোৱাৰ লগে লগে মধ্যস্থতাকাৰীৰ ওচৰত প্ৰত্যেকৰে 10 হাজাৰ টকা জমা দিব লাগে, যাতে তেওঁ পলম নকৰাকৈ কাৰ্য্যবিধি আৰম্ভ কৰিব পাৰে। এই আদেশ তেওঁৰ ওচৰত অৱগত কৰাৰ তাৰিখৰ পৰা চাৰি সপ্তাহৰ ভিতৰত মধ্যস্থতাকাৰীয়ে প্ৰসংগটোত প্ৰৱেশ কৰিব পাৰে। তাৰ পিছত চাৰি মাহৰ ভিতৰত তেওঁ সিদ্ধান্ত প্ৰদান কৰিব পাৰে। তেওঁ নিজৰ সিদ্ধান্তৰ কাৰণ উল্লেখ চুক্তিলৈ বাধ্য নহ'ব। এই আদেশৰ এটা প্ৰতিলিপি ৰেজিষ্ট্ৰীৰ দ্বাৰা বিদ্বান মধ্যস্থতাকাৰীলৈ প্ৰেৰণ কৰা হওঁক। এই লেখ আবেদনবোৰ ওপৰৰ চৰ্তবোৰত নিষ্পত্তি কৰা হল। পৰিস্থিতিৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত আমি ব্যয় সন্দৰ্ভত কোনো আদেশ নিদিওঁ।

আৰ.এছ. এছ. আবেদন নিষ্পত্তি কৰা হল।

অনুবাদকঃ পাৰ্থ প্ৰতীম গোস্বামী

মুখ্য অনুবাদক, অনুবাদ শাখা,

গৌহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

“স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্য্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৰেই সঠিক বিবেচিত হব।”